

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.341.1

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ РАКУРС КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ УТВОРЕНЬ НА БАЗІ ІННОВАЦІЙНИХ ХАБІВ

І.К. Бистряков, доктор економічних наук.
ДУ «Інститут економіки природокористування та
сталого розвитку НАН України»

В.П. Дубіщев*, доктор економічних наук.
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Н.М. Краус, кандидат економічних наук.
Науково-дослідний фінансовий інститут «Академія фінансового управління»
Міністерства фінансів України

*victor22@voliacable.com

© Бистряков І.К., 2016.

© Дубіщев В.П., 2016.

© Краус Н.М., 2016.

Стаття отримана редакцією 13.06.2016 р.

Вступ. За останні десятиліття ідея створення кластерів знайшла своє застосування фактично в усіх країнах світу, урахуваючи не лише країни ЄС, США, Японію, а й країни Південної Америки, Східної Європи, Африки. Сьогодні кластерна модель є однією з найефективніших форм досягнення конкурентних переваг. Концепції створення кластерів є досить різноманітними. Так, у Канаді, Іспанії, Німеччині – це інноваційна система; в Австрії, Бельгії, Нідерландах, Норвегії, США, Швейцарії – виробничо-інноваційні мережі та їх взаємодія на основі кооперації; в Данії – ресурсні зони; в Італії, Фінляндії – міжгалузеві потоки знань; у Великій Британії – регіональні інноваційні системи [1; 2; 3, с. 17; 4, с. 303 – 304].

Основний матеріал і результати. Створення та консолідація кластерів через державні програми характерні для Аргентини, Чілі, Канади. Ефективне функціонування мережевих платформ притаманне Бельгії, Франції, ПАР, Швейцарії (за рахунок взаємодії науково-дослідних центрів), Колумбії, Польщі, Португалії, Аргентині, Австралії, Німеччині (за рахунок державно-приватного партнерства), Данії, Іспанії (взаємодія всередині галузевих мереж). Інтернаціоналізація на основі програми кластерів конкурентоспроможності властива економіці Японії, Ірландії, Австрії. Процес кластеризації на базі знань спостерігається в Ізраїлі, Великій Британії, Німеччині, Ірландії, Фінляндії, Естонії, Іспанії, Чехії, Австрії, Польщі [5; 6; 7; 8].

В Україні процес економічної кластеризації, тобто кластероутворення, відбувається переважно стихійно, під впливом ринкових сил. Такий вплив є досить закономірним, але його теоретико-методологічні й прикладні аспекти виявляються нереалізованими повною мірою.

Теорія управління кластерами, регулювання процесу їх створення і функціонування не дістала належного розвитку в економічній науці й практиці України, а неадаптоване застосування закордонного досвіду не забезпечує бажаного ефекту в своєрідних соціально-економічних та інституціональних умовах країни.

Нинішня інституціональна структура економіки України не відповідає новим викликам економічних перетворень через наявність значних системних суперечностей, спричинених низькою адаптованістю до сучасних ринкових реалій інститутів, а також слабкою здатністю активно долучатися до відтворювального процесу інститутів, породжених трансформаційними змінами [9, с. 6].

Слід також підкреслити, що на сьогодні в Україні створюються умови щодо формування нових типів кластерної організації територіальних природно-господарських утворень. Важливим є те, що процеси децентралізації системи територіального управління дають поштовх для оновленого сприйняття окремих теоретичних положень кластеризації економічного простору, зокрема з позицій проектного управління природно-ресурсним капіталом [10, с. 176 – 203].

Сьогодні виокремлюють дві групи проблем функціонування та подальших перспектив розвитку інноваційної інфраструктури в Україні, а саме: інституційна та функціональна неповнота інфраструктури інноваційної діяльності, тобто вона є недостатньо розвинутою та не охоплює всі стадії інноваційного процесу; істотна диференціація рівня її розвитку за регіонами.

У просторових умовах реалізації інвестиційних проектів на різних ієрархічних рівнях територіальної системи за рахунок системних взаємозв'язків необхідно враховувати наявність певної комбінації компліментарних факторів, котрі доповнюють один одного. Тобто потрібно забезпечувати у просторовому вимірі максимальний ефект сталого просторового розвитку як на загальнодержавному, так і регіональному, муніципальному й інших рівнях. Отже, завдання проектного управління полягає в тому, щоб за рахунок організаційно-економічного механізму та створення відповідної інфраструктури проектно-господарської діяльності сформувавши у просторі відповідні інституціональні структури, за допомогою котрих можна реалізувати аналогічні проекти природокористування, що фактично пов'язано з проектами сталого розвитку територій. До інститутів, які б заклали базу для створення інфраструктури проектного управління природними ресурсами, слід віднести корпоративні об'єднання кластерного типу, котрі є основою сучасної гнучкої, матричної за своєю сутністю, форми господарювання.

При створенні кластерів та забезпеченні перш за все фінансової складової функціонування необхідно враховувати виробничий, інвестиційний і просторовий аспекти. Виробнича структура корпоративного кластера повинна мати переваги перед іншими формами організації господарських інститутів, наприклад галузевою, технологічною та ін. У такому випадку визначальною є орієнтація на системну організацію господарства території, економічне районування, регіональне управління, включаючи місцеве самоврядування та муніципальні структури тощо. Головна особливість кластера полягає у виникненні в його рамках низки позитивних ефектів, у першу чергу спеціалізації та масштабу виробництва. Його основою слугує наявність унікального поєднання природних ресурсів кластера для виробництва певного виду продукції або послуги.

Другим позитивним є ефект охоплення, котрий загалом виникає при існуванні комплексу природних факторів виробництва, що може бути використаний одночасно для виробництва декількох видів продукції чи надання послуг, наприклад рекреаційного лікування і виробництва мінеральної води, продукції з не деревних ресурсів лісу тощо. Цей фактор характеризується багатофункціональною природою. При групуванні підприємств у корпоративні кластери ефект охоплення значно посилюється, оскільки виникає можливість використати багатофункціональний фактор на різноманітних підприємствах при мінімізації трансакційних витрат, пов'язаних з високоефективним функціонуванням виробничого, фінансового, логістичного та правового ланцюгів усередині корпорації.

Позитивним є також ефект системної синергії кластера, який виникає у випадку формування високоефективної спеціалізації природно-економічного кластера, за рахунок чого існує можливість підтримки малоприбуткових або затратних, проте системно необхідних сфер, галузей і елементів господарства, наприклад соціальної сфери, заповідників,

природозахисних елементів екологічного каркаса території, очисних споруд тощо.

При дії цих трьох ефектів, а саме масштабу, охоплення й синергії, – неприбуткові підприємства кластера можуть подолати нижню межу рентабельності за допомогою спеціалізації, що забезпечує підвищення продуктивності праці і зниження собівартості вироблених благ. Таким чином, підприємства кластера отримують додаткові конкурентні переваги, яких вони не можуть досягнути поодиночі, що є особливо актуальним для багатьох територій з граничними за ефективністю природно-економічними умовами господарювання.

В Україні, незважаючи на утвердження ринкових засад господарювання, процес кластеризації суб'єктів господарювання, діяльність яких заснована на інноваціях, не набув ще належного поширення. Не приділяється увага питанням структури базової моделі кластеризації в інноваційній економіці під впливом інституційної архітектури та взаємодії учасників кластерних систем інноваційної інфраструктури. Але саме від обґрунтованості моделі кластеризації й належної побудови інноваційної інфраструктури значною мірою залежить комерційний успіх бізнес-суб'єктів на ринку нових технологій і продуктів. Тож розв'язання даної проблеми є актуальним на сучасному етапі формування інноваційної економіки України.

Господарські взаємозв'язки всередині кластера породжують нові можливості розвитку виробництва, його інноваційного оновлення. Підприємства у складі кластера у процесі взаємодії та «зближення» інтересів поступово долають роз'єднаність, інертність та замкнутість на внутрішніх проблемах, що позитивно впливає на зростання їх технічного рівня й конкурентоспроможності продукції. Це дає змогу кластерові одержати потенціал, що перевищує суму потенціалів окремих структурних складових (економічних агентів) та дозволяє підприємствам сфери інновацій стабільно здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність [11, с. 76].

З позиції інституціонально-мережевого підходу кластер – це нова форма організації – гетерархія, що не має яскраво виражених ієрархічних рис, лише частково є ринковою й характеризується організаційною гетерогенністю. Така структура являє собою мережу, котра функціонує на основі інституціональних механізмів координації й кооперації. Її формування припускає стійкі зв'язки між учасниками внаслідок різних причин, серед яких як географічна близькість, так і наявність інститутів, взаємодія з котрими не завжди, а в окремих випадках частково регулюється ринком [11, с. 74].

Серед ключових факторів, що формують інституціональне середовище території, виділяють: удосконалення регіональної й муніципальної нормативно-правової бази інноваційної політики; інвестиційно-економічний клімат та імідж регіону; ефективність системи органів регіонального і місцевого управління, компетентність керівництва; ментальність населення, інноваційну культуру підприємців, традиції та звички місцевого наукового співтовариства; рівень розвитку неформальних інститутів розвитку, комунікаційних каналів і інноваційних площадок співпраці.

Виходячи з мети статті, пропонуємо розглядати інноваційний кластер як добровільне неформальне, інституціоналізоване об'єднання самостійних суб'єктів господарювання за умов їх територіальної близькості, галузевої подібності й культурно-ментальної єдності з метою отримання синергетичного ефекту за рахунок взаємодоповнюваності в рамках процесів, ресурсів й взаємопов'язаності фінансовими, інформаційним, матеріальними потоками.

Отже, інноваційний кластер – це високорозвинута інституціональна інфраструктура, що формує певну систему поширення нових знань і технологій, забезпечує прискорення процесу трансформації винаходів в інновації, а інновацій у конкурентні переваги, розвиток якісних стійких зв'язків між усіма його учасниками. Виникнення таких кластерів – закономірний процес за наявності спільної наукової та виробничої бази. Кластер включає в себе інститути-організації та установи, які і кооперуються, і конкурують один з одним. Він є інститутом знань, що продукує інновації.

Критичне значення для формування зрілого інноваційного кластера має «потрійна спіраль», точніше – колаборація трьох типів учасників інноваційної гри, які представляють науку, бізнес та державу. Учасники кластера можуть комплементарно поєднувати активи і компетенції в найрізноманітніших комбінаціях, що дозволяє необмежено розширювати створювані блага, тобто нарощувати продуктивність в її сучасному розумінні, характерному для постіндустріальної економіки. Колаборація виводить інноваційну виробничу культуру

кластера за його межі (через аутсорсинг, створення нових фірм, спілловверні ефекти), що призводить до зародження нових мережевих вузлів, підвищуючи конкурентну силу кластера і формуючи мережеве середовище.

Слід зауважити, що в такого роду кластерному утворенні, рушійною силою, базовим ядром, пропонуємо вважати інноваційний хаб. Поняття «інноваційний хаб» [12] досить часто використовують дослідники в закордонній науковій літературі, описуючи діяльність корпорації, фірми, університету як освітньо-науково-інноваційного комплексу та навіть країни.

Під хабом (з англ. «hub» – «центр», «маточина» (центральна частина обертової деталі якогось механізму), у загальному розумінні – вузол будь-якої мережі [1; 2; 7; 8]. Інноваційний хаб слід тлумачити «як інноваційну систему, котра в доповнення до розвитку власних інноваційних проєктів і інноваційної інфраструктури, надає організаціям зі сторони» інформаційно-консалтингові, науково-технологічні, інфраструктурні та виробничі сервіси з розв'язання завдань трансферу технологій і комерціалізації об'єктів інноваційної діяльності.

Пропонуємо розрізнити:

- інноваційний хаб мікрорівня (в межах одного підприємства, компанії чи університету);
- інноваційний хаб мезорівня (в рамках одного–двох регіонів або кластера);
- інноваційний хаб макрорівня (в межах країни, з єдиним інноваційним центром управління, діяльність якого направлена на розвиток інновацій в усіх галузях народного господарства) [1; 2; 4, с. 318].

Інноваційний кластер на основі інноваційного хабу повинен мати у своєму складі центри генерації наукових знань та бізнес-ідей, центри підготовки високопрофесійних спеціалістів-новаторів. Діяльність такого кластера має бути націлена на роботу з перспективними ринками інновацій. Інноваційні кластери на базі інноваційних хабів потрібно розглядати як перспективні «точки зростання інноваційної економіки» в основі діяльності яких знаходиться людина-новатор.

Завдання інноваційного хабу повинне полягати у створенні комфортних умов для розвитку інноваційних проєктів, що підвищують якість життя населення. Із цієї причини інноваційні проєкти хабу обов'язково мають характеризуватися можливостями по-новому розв'язувати проблеми екологічного характеру та ключових галузей народного господарства (транспорту, охорони здоров'я, енергетики, ЖКГ, соціального захисту, освіти).

Світовий досвід уже засвідчив той факт, що умовами успішного партнерства у внутрішньому середовищі кластера на базі інноваційного хабу є відкритість, прозорість і високий професіоналізм партнерів. Говорячи про професіоналізм партнерів, варто зазначити, що при реалізації соціально-економічних програм та інвестиційних проєктів їх виконавці мають справу з живими людьми, природою чи законом. Непрофесіоналізм, низькі етичні норми можуть нашкодити цільовим групам, на які спрямована корисна дія програм або проєкту. Питання впровадження етичних норм та професійних стандартів у рамках партнерства мають узяти до уваги всі партнери. Ефективне партнерство неможливе без особливого інтелектуального та культурного середовища (в інноваційному бізнесі це називається корпоративною культурою), тобто колективної системи ділових принципів, норм поведінки, традицій, символів, ритуалів та віри, які були б сприйняті більшістю економічних агентів [13, с. 167 – 168].

Кластерні системи, що базуються на інноваційному хабі, формуються на основі трьох принципів залежно від структури, розміру і виду діяльності: концентрація – місцезнаходження зручне для регулярних контактів; спільні інтереси потенційних учасників – одні й ті ж, або взаємозалежні сфери діяльності, спільний ринок чи сфера активності; взаємодія – взаємозв'язки, взаємозалежність з великим різновидом формальних і неформальних відносин.

На практиці закономірною є постановка питання про необхідність враховувати структурну диференціацію природно-ресурсного потенціалу України, в якому є наявними практично всі види ландшафтних, земельних, водних, лісових та інших видів ресурсів. Для багатьох територіальних економічних систем держави їх природні ресурси є саме таким капіталом, на основі котрого можуть формуватися інші конкурентоспроможні ланцюги створення вартості. Унікальною особливістю регіонів нашої держави є наявність в них просторових територіальних соціально-економічних систем неформалізованого кластерного

типу. Вони охоплюють практично всі типи господарської спеціалізації, а саме: промислово-аграрні, промислово-інфраструктурні, аграрно-промислові, аграрно-інфраструктурні, аграрно-рекреаційні, курортно-рекреаційні, екологічні з унікальними наборами відповідних компонентів природно-ресурсного потенціалу, котрі являють собою цінні фізичні активи саме внаслідок їх різноманіття й унікального поєднання між собою в просторовій системі країни. Завдання майбутнього полягає у тому, щоб об'єктивізувати існування таких комплексів у створенні та розбудові кластерно-корпоративних структур.

Капіталізація природних активів нижньої (муніципалітет) та середньої (регіон) територіальних ланок має пріоритетне значення при розв'язанні завдань просторового розвитку та стратегічного планування, оскільки дозволяє сформулювати цільові орієнтири підвищення інвестиційної привабливості, ефективності використання місцевих ресурсів і потенціалу у якісному та кількісному вигляді. При цьому одним з ключових завдань як для власників капіталу, так і природних ресурсів територій стає оптимізація розміщення й використання наявних активів у господарській діяльності з метою максимізації їх вартості та доходу. Цей процес необхідно забезпечити створенням ефективної мережі кластер-корпорацій. Останні можуть бути сформовані на всіх рівнях, однак саме регіональний рівень як такий, на якому охоплено цілісний природно-ресурсний район господарювання і може бути забезпечено отримання високого синергетичного й кумулятивного ефекту від використання ресурсів, є найважливішим масштабним рівнем розвитку природно-ресурсного капіталу в системі національного багатства країни [14; 3, с. 17 – 22].

Визначаючи кластер як стійке партнерство, котре об'єднується інноваційно-інвестиційною цільовою програмою для досягнення кінцевої мети найбільш ефективними шляхами, рекомендовано кластер-корпорації формувати як мобільне виробничо-господарське утворення, що функціонує як на визначений термін розв'язання конкретного еколого-економічного завдання природокористування, так і на необмежений час. Динамічний характер еколого-економічного кластера відповідає сучасним ринковим умовам, оскільки орієнтує на економію витрат на підтримку екологічного балансу за рахунок цілеспрямованого вирішення завдань з природокористування, охорони довкілля, екологічних проблем, які виникають на території розташування та функціонування кластера. У рамках кластер-корпорації стає можливим отримувати, акумулювати (у т.ч. в корпоративних інститутах спільного інвестування), контролювати й спрямовувати за необхідними напрямками фінансові потоки, ефективно використовувати різні види природно-ресурсної ренти, виконувати екологічні проекти, по-новому забезпечувати охорону довкілля. Таким чином, у кластерно-корпоративному об'єднанні системно забезпечується єдність територіального та галузевого підходів до управління природокористуванням.

На основі вивчення й оцінювання умов формування конфігурації з різноманітних кластерів за функціонально-галузевими ознаками запропоновано диференціювати територію України з урахуванням компонентного складу природно-ресурсного потенціалу за земельними, водними, лісовими, мінеральними та інтегральними ресурсами її територій [15]. За основу доцільно взяти виявлені особливості комбінацій природних ресурсів та їх поєднань у кластер-корпораціях різної спеціалізації. За цими ознаками правомірно виділити спрямовані на переважне або комплексне використання різних видів ресурсів та їх поєднань кластер-корпорації промислового (ПЗ, ПВ, ПЛ, ПМ, ПІ), сільськогосподарського (СЗ, СВ, СЛ, СМ, СІ), транспортного (ТЗ, ТВ, ТЛ, ТМ, ТІ), житлово-комунального (ЖКЗ, ЖКВ, ЖКЛ, ЖКМ, ЖКІ), екологічного (природоохоронного) (ЕЗ, ЕВ, ЕЛ, ЕМ, ЕІ), рекреаційного (РЗ, РВ, РЛ, РМ, РІ) типу та комплексної поліструктурної спеціалізації (ПкЗ, ПкВ, ПкЛ, ПкМ, ПкІ) (табл. 1).

Таблиця 1

Структурна матриця типізації територіальних кластерів-корпорацій за функціонально-галузевими ознаками

Вид кластер-корпорацій за економічною діяльністю	Природно-ресурсні комплекси, на які спрямована господарська діяльність				
	земельні	водні	лісові	мінеральні	інтегральні
Промислові	П_з	П_в	П_л	М_п	П_і
Сільсько-господарські	С_з	С_в	С_л	С_м	С_і
Транспортні	Т_з	Т_в	Т_л	Т_м	Т_і

Продовж. табл. 1

Житлово-комунальні	ЖКз	ЖКв	ЖКл	ЖКм	ЖКі
Рекреаційні	Ер	Рв	Рл	Рм	Рі
Екологічні (природоохоронні)	Ез	Ев	Ел	Ем	Еі
Поліструктурні (комплексні)	П(к)з	П(к)в	П(к)л	П(к)м	П(к)і

Зазначене сприяє ефективному управлінню природними активами через відповідну фінансову складову, пов'язану з корпоративними формами управління природокористуванням, інститутами спільного інвестування, фінансовим ринком, біржовою та позабіржовою фондовою торговельною системою, потоками фінансових ресурсів, спрямованих на ефективне використання й відтворення природного капіталу, отриманням й розподілом на користь усіх учасників природно-ресурсних відносин, ренти від ресурсокористування. Така форма управління забезпечує також кваліфіковане й відповідальне залучення виконавців та учасників проектної діяльності підприємства, включаючи проектні й будівельні організації, власників технологій, аудиторів, кредиторів, власників природних активів, бенефіціарів цінних паперів та пулів активів. До учасників проектної діяльності також належать контрольні, наглядові й експертні державні органи та інші структури, покликані забезпечити дотримання екологічних стандартів, економічну й соціальну безпеку господарювання.

Оскільки кластер-корпорація є порівняно мобільним і гнучким виробничо-господарським утворенням, можна забезпечити умови її функціонування і як самостійної, окремої проектної компанії на термін виконання конкретного природно-господарського завдання природокористування, так і протягом необмеженого часу. Такий підхід дозволяє застосовувати матричну структуру управління корпорацією, яка навіть протягом виконання одного інвестиційного проекту може трансформуватися, включати нові елементи або, навпаки, виключати з діяльності ті, які виконали свою функцію. У рамках кластер-корпорації треба забезпечити контроль за необхідними напрямками фінансових потоків за участю держави, муніципалітетів та громадськості з метою ефективного використання різних видів природно-ресурсної ренти, а також реалізації екологічних проектів і забезпечення охорони довкілля. Слід сприяти процесу дієвого управління фінансовими потоками, що походять від природного капіталу в межах компанії з управління активами інвестиційного фонду на фінансовому ринку як для одного, так і для кількох інтегрованих проектів.

Висновки. Формування інституціонального середовища на основі кластеризації дає потужний поштовх для побудови ефективної інноваційної економіки за умови комплексної модернізації. Сьогоднішній етап модернізації повинен передбачати перш за все масштабне оновлення виробництва під впливом формування передового VI технологічного укладу.

Створення кластерів на основі інноваційних хабів – один із ключових факторів економічного зростання в країні, що забезпечує комплексну систему підтримки економічної та технологічної взаємозалежності. Відтак, взаємодію між учасниками інноваційного процесу всередині кластера ми пропонуємо розглядати, як підґрунтя для підвищення компетенції, конкурентоспроможності й рівня співробітництва між фірмами та іншими інститутами-організаціями у сфері інновацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Краус Н.М. Інституціональна проекція інноваційного хабу в рамках побудови конкурентоспроможної національної економіки / Н. М. Краус // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. пр. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2015. – № 30. – С. 341–351.

2. Краус Н.М. Інноваційні хаби як основа конкурентоспроможної економіки: закордонний вимір та уроки для України [Електронний ресурс] / Н. М. Краус // Конкурентоспроможність національної економіки : зб. тез XV Міжнар. наук.-практ. конф., 26 – 27 берез. 2015 р., м. Київ. – К. : [б. в.], 2015. – С. 193–198. – Режим доступу: http://www.econom.univ.kiev.ua/konf_KNE15/about.html

3. Дубіщев В.П. Інституціональна проекція кластеризації на базі інноваційного хабу / В. П. Дубіщев, І. К. Бистряков, Н. М. Краус // Збірник наукових праць за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку

академічної та університетської науки», 8 – 11 грудня 2015 року. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – С. 17 – 22.

4. Краус Н.М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін: монографія / Н. М. Краус. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 596 с.

5. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2014 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-science-technology-and-industry-outlook-2014_sti_outlook-2014-en. – 478 p. – Title from display. – Publicationdate: 12 Nov. 2014. – Dateoftreatment: 19.01.2015.

6. OECD (2013), OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden 2012, OECD Publishing [Electronic resource]. – Mode of access:http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-reviews-of-innovation-policy-sweden-2012_9789264184893-en#page7. – 286 p. – Title from display. – Dateoftreatment: 1.10.2014.

7. Краус Н.М. Інституціональні аспекти кластеризації в інноваційній економіці під впливом системної та комплексної модернізації / Н. М. Краус // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5 – 6. – С. 29 – 32.

8. Краус Н.М. Інституціональний дизайн мезорівня інноваційної економіки: фрактально-фасеточна модель / Н. М. Краус // Економічний часопис. – XXI. – 2015. – № 5. – С. 29 – 32.

9. Голян В.А. Проблеми формування інституціонального середовища національної економіки в умовах ринкових відносин / В. А. Голян // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5. – С. 4 – 11.

10. Капіталізація природних ресурсів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф., академіка НААН України М. А. Хвесика. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2014. – 288 с.

11. Тищенко О. М. Кластери як вектор розвитку економіки: організація, сутність і концепції [Електронний ресурс] / О. М. Тищенко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 21. – С. 74 – 80. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2010_21/Zb21_10.pdf

12. Gorzka G. Knowledge Transfer. The New Core Responsibility of Higher Education Institutions Practice and Perspectives in Russia and Germany / G. Gorzka ;UniKasselTransfer,Ost-West-Wissenschaftszentrum. – Kassel :Kassel university press GmbH, 2012. – 244 p.

13. Хоменко Я.В. Інституційне середовище як основа сталого економічного зростання / Я. В. Хоменко // Наукові праці ДонНТУ. Серія економічна. – 2007. – Вип. 31–3. – С. 164 – 168.

14. Бистряков І. Становлення інноваційної економіки в умовах динамічних інституціональних перетворень / І. Бистряков, В. Дубіщев // Економіст. – 2016. – № 2. – С. 1а–1.

15. Бистряков І.К. Природно-ресурсна парадигма регіональної економічної політики / І. К. Бистряков, Ю. І. Бистрякова // Стратегія соціально-економічного розвитку України: зб. наук. праць. – К.: КНУКіМ, 2015. – С. 160 – 175.

REFERENCES:

1.Kraus N. M. Instytutsional'na proektsiya innovatsiynoho khabu v ramkakh pobudovy konkurentospromozhnoyi natsional'noyi ekonomiky / N. M. Kraus // Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky : zb. nauk. pr. Kyviv. nats. un-tuim. Tarasa Shevchenka. – 2015. – # 30. – S. 341–351.

2. Kraus N. M. Innovatsiyni khabu yak osnova konkurentospromozhnoyi ekonomiky: zakordonnyu vymir ta uroky dlya Ukrainy [Elektronnyy resurs] / N. M. Kraus // Konkurentospromozhnist' natsional'noyi ekonomiky : zb. tez XV Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 26–27 berez. 2015 r., m. Kyviv. – Elektron. tekst. dani. – K. : [b. v.], 2015. – S. 193–198. – Rezhym dostupu: http://www.econom.univ.kiev.ua/konf_KNE15/about.html

3. Dubishchev V. P. Instytutsional'na proektsiya klasteryzatsiyi na bazi innovatsiynoho khabu / Dubishchev V. P., Bystryakov I. K., Kraus N.M. // Zbirnyk naukovykh prats' za materialamy VIII Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Problemy u perspektvy rozvytku akademichnoyi ta universytets'koyi nauky», 8–11 hrudnya 2015 roku – Poltava: PoltNTU, 2015. – P. 17–22.

4. Kraus N. M. Stanovlennya innovatsiynoyi ekonomiky v umovakh instytutsional'nykh zmin : monohrafiya / Kraus N. M. – Kyiv : Tsentр uchbovoyi l-ry, 2015. – 596 s.
5. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2014 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-science-technology-and-industry-outlook-2014_sti_outlook-2014-en. – 478 p. – Title from display. – Publicationdate: 12 Nov. 2014. – Dateoftreatment: 19.01.2015.
6. OECD (2013), OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden 2012, OECD Publishing [Electronic resource]. – Mode of access:http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-reviews-of-innovation-policy-sweden-2012_9789264184893-en#page7. – 286 p. – Title from display. – Dateoftreatment: 1.10.2014.
7. Kraus N. M. Instytutsional'ni aspekty klasteryzatsiyi v innovatsiyniy ekonomitsi pid vplyvom systemnoyi ta kompleksnoyi modernizatsiyi / N. M. Kraus // Ekonomichnyy chasopys – KhKhI. – 2014. – # 5–6. – S. 29–32.
8. Kraus N. M. Instytutsional'nyy dyzayn mezorivnya innovatsiynoyi ekonomiky: fraktal'no-fasetochna model' / N. M. Kraus // Ekonomichnyy chasopys. – KhKhI. – 2015. – # 5. – S. 29–32.
9. Holyan V. A. Problemy formuvannya instytutsional'noho seredovyscha natsional'noyi ekonomiky v umovakh rynkovykh vidnosyn / V. A. Holyan // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2006. – # 5. – S. 4–11.
10. Kapitalizatsiya pryrodnykh resursiv: [monohrafiya] / za zah. red. d.e.n., prof., akademika NAAN Ukrayiny M.A. Khvesyka. – K.: Derzhavna Ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny», 2014. – 288 s.
11. Tyshchenko O. M. Klasteri yak vektor rozvytku ekonomiky: orhanizatsiya, sutnist' i kontseptsiyi [Elektronnyy resurs] / O. M. Tyshchenko // Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky. – 2010. – Vyp. 21. – S. 74–80. – Elektron. tekst. dani. – Rezhym dostupu: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2010_21/Zb21_10.pdf. – Nazva z ekrana. – Data perehlyadu: 7.08.2014.
12. Gorzka G. Knowledge Transfer. The New Core Responsibility of Higher Education Institutions Practice and Perspectives in Russia and Germany / G. Gorzka ;UniKasselTransfer,Ost-West-Wissenschaftszentrum. – Kassel :Kassel university press GmbH, 2012. – 244 p.
13. Khomenko Ya. V. Instytutsiynе seredovysheche yak osnova staloho ekonomichnoho zrostannya / Ya. V. Khomenko // Naukovi pratsi DonNTU. Seriya ekonomichna. – 2007. – Vyp. 31–3. – S. 164–168.
14. Bystryakov I. Stanovlennya innovatsiynoyi ekonomiky v umovakh dynamichnykh instytutsional'nykh peretvoren' / I. Bystryakov, V. Dubishchev // Ekonomist. – 2016. – # 2. – S. 1a–1.
15. Bystryakov I.K., Bystryakova Yu.I. Pryrodno-resursna paradyhma rehional'noyi ekonomichnoyi polityky / Stratehiya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrayiny. Zb. nauk. prats'. –K.: KNUKiM, 2015. – S. 160 – 175 (284 s.).

UDC 330.341.1

Bystryakov I., Doctor of Economics, professor. SU «Institute of economy of nature use and steady development of NAS of Ukraine». **Dubischev Viktor**, Doctor of Economics, professor. Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University. **Kraus Nataliya**, PhD in Economics. Institute of the State Academic Institution «Academy of Financial Management» of the Ministry of Finance of Ukraine. **Institutional angle mark of territorial clustering of natural and economic formations on innovation hubs basis**. In this article we have determined that the cluster-based innovation hubs - one of the key drivers of economic growth in the country, provides a comprehensive system to support economic and technological interdependence. We found that in recent decades the idea of creating clusters found its application in virtually all countries: EU, US, Japan, South America, Eastern Europe and Africa. Today cluster model is one of the most effective forms of achieving competitive advantage. We have determined that at this time in Ukraine created conditions for the formation of new types of cluster naturally territorial and economic entities. It is important that the process of decentralization of territorial administration provide impetus for a renewed perception of certain theoretical positions clustering economic space. In particular, project management positions natural resource capital. Thus, with the creation of clusters and providing primarily financial component operation must take into account aspects: production, investment and spatial. The production structure of corporate cluster should have an advantage over other forms of economic institutions, such as branches, technological institutions and others. In content, innovative cluster-based innovation hub must have a membership; centers generate scientific

knowledge, business ideas, training centers highly qualified specialists and innovators. The activities of this cluster should be aimed at working with promising market innovation. Innovative clusters on the basis innovation hubs should be viewed as promising «growth point of the innovation economy». The basis of their activity is innovator-man. We prove that innovation hub task should be to create favourable conditions for the development of innovative projects that enhance quality of life. For this reason, innovative designs hub necessarily characterized by opportunities in new ways; ways to solve problems of ecological character and key economic sectors (transport, health, energy, housing, social security, education).

Keywords: innovative economy, institutional perspective, naturally territorial and economic formation, innovation hub, innovation cluster.

УДК 330.341.1

Быстряков И.К., д.э.н., профессор, заведующий отделом комплексной оценки и управления природными ресурсами. ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины». **Краус Н.М.**, к.э.н., доцент, докторант отдела теории экономики и финансов Научно-исследовательский финансовый институт «Академия финансового управления» Министерства финансов Украины. **Дубищев В.П.**, д.э.н., профессор, заведующий кафедрой экономической теории и региональной экономики Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка. **Институциональный ракурс кластеризации территориальных природно-хозяйственных образований на базе инновационных хабов.** Проанализирован процесс кластеризации территориальных природно-хозяйственных образований Украины. Рассмотрены основные условия формирования инновационных кластеров на базе хабов с институциональной точки зрения. Предложено различать инновационный хаб территориальных природно-хозяйственных образований микро-, мезо- и макроуровня. Выявлено, что критическое значение для формирования зрелого инновационного кластера на базе инновационного хаба имеет «тройная спираль», точнее – коллаборация трех типов участников «инновационной игры», которые представляют науку, бизнес и государство. Выяснено, что реализация структурных институтов типа инновационных хабов станет основой для повышения инновационной компетенции и уровня сотрудничества между наукой, предприятиями и другими институтами инновационного развития.

Ключевые слова: инновационная экономика, институциональный ракурс, территориальные природно-хозяйственные образования, инновационный хаб, инновационный кластер.

УДК 330.341.1

Быстряков И.К., д.э.н., профессор, завідувач відділом комплексної оцінки та управління природними ресурсами. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». **Краус Н.М.**, к.е.н., доцент, докторант відділу теорії економіки і фінансів Научно-дослідний фінансовий інститут «Академія фінансового управління» Міністерства фінансів України. **Дубищев В.П.**, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та регіональної економіки Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Інституціональний ракурс кластеризації територіальних природно-господарських утворень на базі інноваційних хабів.** Проаналізовано процес кластеризації територіальних природно-господарських утворень України. Розглянуто основні умови формування інноваційних кластерів на базі хабів з інституціональної точки зору. Запропоновано розрізняти інноваційний хаб територіальних природно-господарських утворень мікро-, мезо- та макрорівня. Виявлено, що критичне значення для формування зрілого інноваційного кластера на базі інноваційного хабу має «потрійна спіраль», точніше – колаборація трьох типів учасників «інноваційної гри», які представляють науку, бізнес та державу. З'ясовано, що реалізація структурних інститутів на зразок інноваційних хабів стане підґрунтям для підвищення інноваційної компетенції й рівня співробітництва між наукою, підприємствами та іншими інститутами інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційна економіка, інституціональний ракурс, територіальні природно-господарські утворення, інноваційний хаб, інноваційний кластер.